

שם המחקר: התפתחות השפה הליטראלית, הפיגורטיבית והנרטיבית בזיקה להתפתחות האינטליגנציה בקרב מתבגרים ומבוגרים עם מוגבלות שכלית- בהשוואה לנבדקים עם התפתחות תקינה במגזר החרדי: נתיב לקוי, יציב או מתמשך (מפצה)

שנה : 2020

מס' קטלוגי : 890-106-2018

שם החוקר: אסתר פרוינדליך בהנחיית : פרופ' בתיה חפציבה ליפשיץ ופרופ' נירה משעל

רשות המחקר: אוניברסיטת בר אילן

מגבלות המחקר

למחקר מספר מגבלות המתייחסות למדגם ולכלי הערכה.

- א. **גודל המדגם:** מדגם המחקר כלל נבדקים מאוכלוסייה עם מש"ה לא"ס ($N = 60$), ונבדקים מאוכלוסייה עם התפתחות תקינה ($N = 60$), במגזר החרדי בשתי קבוצות גיל: גיל ההתבגרות ($N = 30$, CA = 16-21), וגיל הבגרות ($N = 30$, CA = 22-40). כל אחת מקבוצות המחקר כללה 60 נבדקים (סה"כ 120), אשר חולקו ל- 30 נבדקים בכל קבוצת גיל בשתי הקבוצות (16-21; 22-40). גודל המדגם נקבע בשל מורכבות באיתור אוכלוסייה ספציפית מגיל ההתבגרות ועד גיל הבגרות בקרב המגזר החרדי, העונה על דרישותיו.
- ב. **אוכלוסיית המדגם:** מדגם המחקר כלל נבדקים מן המגזר החרדי בלבד. הסבר הרציונל וסימוכין תיאורטיים להתייחסות מגזרית מובאים בהרחבה במבוא (עמ' 7-10). עם זאת, אין במחקר זה השוואה בין אוכלוסיית המדגם שהינו המגזר החרדי לבין אוכלוסיות אחרות.
- ג. **מחקר רוחב (Cross sectional):** המחקר הנוכחי הנו מחקר רוחב (Cross sectional study), בו נערכה בדיקה במדדי אינטליגנציה ושפה בין נבדקים שונים בקבוצות גיל שונות. יש להתייחס לממצאי מחקרי הרוחב בזהירות (Prasher, 1999), בעיקר בשל 'אפקט קוהורט' ('Cohort effect'). לפי אפקט זה, מיומנויות שנלמדו ע"י משתתף בגיל מסוים, יכולות לבוא כיום לידי ביטוי באופן שונה ביותר בקרב משתתף בן אותו גיל בשל שינויים בין-דוריים, תרבותיים, חברתיים וחינוכיים שחלו, במהלך השנים.
- ד. **טווח רמת המוגבלות השכלית:** במחקר הנוכחי טווח רמת המוגבלות השכלית שנבדקה בקרב אוכלוסייה עם מש"ה הנה קלה-בינונית ($IQ = 50-70$) בלבד ללא התייחסות לרמת מש"ה קשה ועמוקה.
- ה. **טווח גיל הנבדקים:** במחקר הנוכחי נבדקו נתיבי התפתחות האינטליגנציה והשפה בקרב נבדקים עד גילאי בגרות תיכונה (31-40) ללא התייחסות לגילאים המאוחרים יותר.
- ו. **כלי הערכה: שפה ליטרלית:** במחקר הנוכחי נבדקו שלוש מתוך ארבע מדדי השפה הליטרלית באמצעות מבחן המ"ן (גלנץ, 1989), המקובל למדידת רובד זה של השפה. מבחן זה תוקנן עבור ילדים. במחקר הנוכחי נעשה שימוש במבחן זה גם עבור המבוגרים. עובדה זו יצרה 'אפקט תקרה' אצל המבוגרים ולא אפשרה לבדוק יכולות שפתיות ליטרליות גבוהות יותר והישגים גבוהים יותר בקרב קבוצת המבוגרים בהשוואה לקבוצת המתבגרים באוכלוסייה עם התפתחות תקינה. **שפה נרטיבית:** במחקר הנוכחי נבדק אספקט אחד של יכולת נרטיבית, יכולת הפקת סיפור (story generating) ובשיטת דיבוב "סגורה" באמצעות ספרון

תמונות. לא נבדקה יכולת הפקת סיפור (story generating) בשיטת דיבוב "פתוחה" ללא אמצעי עזר חזותיים וכן, לא נבדק אספקט הבנת סיפור.

המלצות למחקרי המשך

לאור הממצאים והמגבלות במחקר הנוכחי, מומלץ לבצע מחקרי המשך לביסוס תוקף הממצאים ולהרחבתם. להלן הצעות למחקרי המשך והמלצות הקשורות ליישום ממצאי המחקר הנוכחי.

- א. **גודל המדגם:** על מנת להתגבר על מגבלת גודל המדגם, רצוי לכלול מספר נבדקים גדול יותר בכל קבוצת גיל במחקרי המשך עתידיים.
- ב. **אוכלוסיית המדגם:** מומלץ להרחיב את המחקר ולבדוק קבוצת מחקר נוספת מן המגזר הכללי כדי שיהיה ניתן להשוות בין שתי הקבוצות: המגזר החרדי בהשוואה למגזר הכללי.
- ג. **מחקר אורך (Longitudinal study):** מומלץ לתקף את ממצאי המחקר באמצעות מחקר אורך (Longitudinal study), לשם מעקב אחר ההתפתחות השפתית של נבדקי המחקר הנוכחי במדדים השונים, מגיל ההתבגרות ועד גיל הבגרות המאוחרת ואילך.
- ד. **טווח רמת המוגבלות השכלית:** לשם הרחבת הידע וההבנה אודות כלל האוכלוסייה עם מש"ה ולצורך קביעת מוקדי טיפול יישומיים לשיפור איכות חייהם, מומלץ לבצע מחקרי המשך בקרב משתתפים עם מש"ה קשה ועמוקה.
- ה. **טווח גיל הנבדקים:** מומלץ להאריך את טווח גיל הנבדקים לשם הרחבת הידע אודות נתיבי התפתחות האינטליגנציה והשפה בגילאים שמעבר לבגרות תיכונה, גיל 40 ומעלה.
- ו. **כלי הערכה: שפה ליטרלית:** בדיקת שפה ליטרלית באמצעות מבחן המ"ן (גלנץ, 1989), המקובל למדידת רובד שפה זה ומתוקנן עבור מבוגרים. **שפה נרטיבית:** בדיקת הפקת סיפור באמצעות שיטת דיבוב "פתוחה" ללא שימוש בעזרים חזותיים, וכן בדיקת אספקט הבנת סיפור.
- ז. **אטיולוגיה:** מומלץ להשוות את נתיבי התפתחות האינטליגנציה של אוכלוסייה עם מש"ה לאוכלוסייה עם מש"ה עם אטיולוגיה ספציפית כגון: תסמונת דאון, תסמונת וויליאמס ותסמונת האיקס השביר. השוואה זו תאפשר לבחון האם נתיבי ההתפתחות של אוכלוסייה עם מש"ה לא"ס הינה טיפוסית גם לאוכלוסייה עם תסמונות ספציפיות, אם לאו.



- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)